

**UTSKRIFT 16** är ett temanummer som helt och hållet fokuserar på Kulturmiljö Hallands arkeologiska undersökningar i Söndrums socken under de senaste dryga femton åren. I grunden utgör boken de vetenskapliga fördjupningarna av våra två stora boplatsundersökningar i Albinsro/Trottaberg (RAÄ 108) år 2011 och Söndrums kyrkby (RAÄ 98:1) år 2013.

Istället för att behandla dessa båda lokaler som enskilda objekt valde vi att belysa dem i ett större, jämförande sammanhang. Detta innebär naturligt att en återkoppling till ett antal andra undersökningar i socknen blev av stor vikt, i syfte att lyfta diskussionen ytterligare.

Skeendena inom respektive lokal sätts in i ett lokalt såväl som i ett regionalt och överregionalt händelseförlopp. Av naturliga skäl upptar perioden yngre järnålder – tidig medeltid bokens lejonpart, men även mycket annat, såväl äldre som yngre, avhandlas. Läsaren hälsas välkommen till Söndrum – det södra hemmet!

# BERÄTTELSER FRÅN DET SÖDRA HEMMET

Arkeologi i Söndrums socken

UTSKRIFT 16

**BERÄTTELSE FRÅN  
DET SÖDRA HEMMET**

Arkeologi i Söndrums socken

Red. Per Wranning



**Utskrift** ges ut av Stiftelsen Hallands Länsmuseum, Kulturmiljö Halland

Detta är nr 16 i en löpande serie

Postadress: Kulturmiljö Halland, Bastionsgatan 3, 302 43 Halmstad

Telefon: 035-19 26 00

E-post: [kansli@kulturmiljohalland.se](mailto:kansli@kulturmiljohalland.se)

Hemsida: [www.kulturmiljohalland.se](http://www.kulturmiljohalland.se)

Form och Layout: Anders Andersson

©2019 Kulturmiljö Halland och författarna

ISBN 91-85720-62-3

Tryck: Åbergs tryckeri AB, Tomelilla 2019

# Innehåll

ANDERS HÅKANSSON:

Söndrum i historiska källor och kartor 7

LENA BJUGGNER:

Söndrums kyrka – en föränderlig sakral byggnad 15

LINN NORDVALL:

Bebyggelsekontinuitet inom Söndrum RAÄ 108 29

STINA TEGNHED:

Bebyggelseutveckling från yngre stenålder till medeltid inom  
Söndrums kyrkby 43

LINN NORDVALL:

Mellan två och tre skepp – byggnadsskick och förändring under  
senneolitikum och äldre bronsålder 59

LINN NORDVALL:

Hus med nedsänkt golv – konstruktion och funktion via  
3D-visualisering 87

PER WRANNING:

Där hednisk och kristen gravritual möts i tid och rum – Gårdarna  
mitten mellan två världsbilder 93

ANDERS HÅKANSSON:

Thegnen i Söndrum – Om trelleborgshus och kungalev i södra  
Sverige 113

STINA TEGNHED:

Resultaten från de arkeologiska undersökningarna lever vidare 163

*Stina Tegnbed:*

## Resultaten från de arkeologiska undersökningarna lever vidare

Det är en arkeologs stora förhoppning att kunskapen och minnet av en fornlämning får leva vidare. Kanske extra mycket i de fall där en plats helt har omgestaltats. Då kan måhända resultaten från en arkeologisk utgrävning bli till en bro mellan då och sedan. I Söndrum har resultaten från de arkeologiska undersökningarna fått leva kvar dels i gestaltningen av nybyggnationen och dels i den nya kyrkogårdsdelen.

### **Lekplats med bronsåldersfeeling i Albinsro**

I det nybyggda bostadsområdet Albinsro har bronsåldern fungerat som inspirationskälla till utformningen av den nyanlagda lekplatsen. På Halmstads kommuns hemsida skrivs följande:

”Eftersom det har påträffats många arkeologiska fynd i området så har vi låtit bronsåldern sätta sin prägel på lekplatsen. Lekutrustningen är inspirerad av naturen och runt om på lekplatsen finns många hållristningar att upptäcka. Som komplement till temat finns en informationsskylt om livet på bronsåldern som riktar sig till barnen.”

Ytterligare två informationsskyltar togs fram där arkeolog Linn Nordvall har skrivit om resultaten från utgrävningen och layoutare Anders Andersson stod för utformningen. Skyltarna står uppställda inom det nya bostadsområdet.



Figur 1. Lekplats med lite Bronsåldersfeeling i det nybyggda bostadsområdet Albinsro. Foto: Britt-Marie Lennartsson.

## Den utökade kyrkogården invigs med skylt och springbrunn

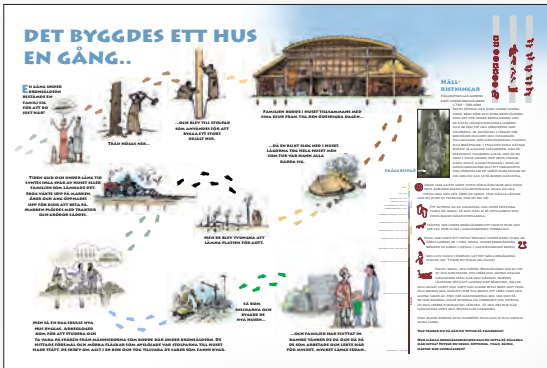
Allahelgonahelgen 2017 invigdes den nya delen av Söndrums kyrkogård. I namntävlingen segrade förslaget Ängskyrkogården. Med i planerna för utformningen av den nya kyrkogårdsdelen fanns förslaget att försöka bevara den vikingatida brunn som hittades vid den arkeologiska undersökningen. Men liksom fallet var när brunnen grävdes ur, så fortsatte den att producera för mycket vatten. Vid utgrävningen sökte vi lösa situationen genom att använda pumpar och gräva kanaler att leda bort vattnet i. Vid anläggandet av den nya kyrkogårdsdelen då dräneringen var klar och den naturliga alven var utbytt mot sand som schaktats dit från kvarteret Borgen på Söder i Halmstad, byggdes istället en konstgjord källa på samma ställe som brunnen funnits. I Hallandspostens inslag om invigningen citeras arkitekt Pål Reijer *"Den är inramad med brända ekplank, precis som det såg ut vid den arkeologiska utgrävningen"* (HP 2016-11-06 Anders Holmer). Vapnö-Söndrums församling inkom även med en beställning av en informationsskylt att sättas upp invid källan. Kulturmiljö Halland producerade skylten där projektledare Stina Tegnhed skrev texten och layoutare Anders Andersson stod för formgivningen och tecknade en illustration över Trelleborgshuset och brunnen.



Figur 2. Skylten (infälld) och brunnen på den nya delen "Ängskyrkogården" vid Söndrums kyrka. Springbrunnen porlar stilla där den vikingatida brunnen fanns, som en liten hälsning från någon som levde här en gång för mycket länge sedan. Foto: Britt-Marie Lennartsson.

## Skolbarn, vikingar och arkeologer

För att minnena av en utgrävningsplats garanterat ska leva vidare bjöds traktens framtid, dvs skolbarnen in att besöka utgrävningsplatsen vid Söndrums kyrka. Gensvaret från skolorna var stort. Under grävningens gång tog närmare 450 skolbarn, skolungdomar och lärare (drygt 20 klasser) i årskurserna 0–9 chansen att besöka grävningen och guidas av arkeolog Stina Tegnhed. Till dessa siffror skall även ett besök från studenter på Halmstad Högskola, som gick kursen ”Korta vägen” en uppdragsutbildning för utländska akademiker, adderas. Dessutom anordnades ett helgevenemang för Museiklubben (För barn mellan 6–12 år) från Hallands konstmuseum där barnen fick prova på att vara arkeolog och själva vara med och gräva. Undersökningen rönt stor uppmärksamhet i lokalpressen vilket bidrog till att drygt 150 intresserade dök upp på vår visning för allmänheten. Dessutom ordnades även ett par specialvisningar, exempelvis för församlingens anställda.



Figur 3. De tre skyltar som numera finns att beskåda i bostadsområdet Albinsro.



## Arkeologi och gatunamn

Ytterligare ett fint exempel på hur kunskapen från undersökningsresultaten förvaltats och lever kvar är valet av gatunamn. Där boplaten RAÄ 98:2 och delar av gravfältet RAÄ 5 en gång fanns löper nu *Vendelvägen* genom det nya bostadsområdet.



Figur 4: Vendelvägen – minner om platsens vendel- och vikingatida anor. Foto: Lena Bjuggner.

## Referenser

Citat om lekplatsen i Albinsro: <https://www.halmstad.se/upplevadora/parkerochlekplatser/lekplatser/lekplatserhalmstad/lekplatsenpaalbinsro.16773.html>

Citat av arkitekt Pål Rejer: *Hallandsposten* 2017-11-06, Anders Holmer artikel ”23 miljoner kronor ger plats för begravingar i 20 år till”.